

Veldcontrole Uitvoeringsplan Stadsblokken Meinerswijk 1^e fase 2014

Juli 2014
KNNV-Arnhem
Michel Zwarts
Frans Koops

INLEIDING

Op verzoek van de gemeente Arnhem heeft de KNNV afdeling Arnhem het Uitvoeringsplan Stadsblokken Meinerswijk 1^e fase- 2014 getoetst aan de relevante natuurwet- en regelgeving.

De toetsing is uitgevoerd door M. Zwarts, coördinator van de inventarisatie-commissie van afdeling en F. Koops penningmeester van de afdeling. Beide zijn goed bekend met het gebied.

De afdeling heeft het gebied sinds 1988 regelmatig geïnventariseerd. Een verslag hiervan is in 2006 verschenen ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de afdeling. De gegevens over de periode 1998-2013 zijn gedeponereerd in de Nationale Database Flora en Fauna. Van deze kennis en gegevens is gebruik gemaakt bij de toetsing.

VOORGENOMEN INITIATIEF

In de gebiedsvisie Stadsblokken Meinerswijk 2012 is de koers bepaald voor de ontwikkeling van een robuust natuurlijk uiterwaardenpark waarin de rivier meer ruimte krijgt. Waarbij de stad haar positie als groene en culturele stad versterkt. Het gebied is in de eerste plaats een aantrekkelijk natuurpark voor Noord en Zuid. Daarin wordt cultureel -, cultuurhistorisch - en recreatief programma binnen een bepaalde zoning aan het gebied toegevoegd.

Het uitvoeringsplan 1^e fase is een eerste uitwerking van de gebiedsvisie. Het betreft vooral de uitvoering van het recreatief netwerk en daarbij behorende voorzieningen en het in beeld brengen van de cultuurhistorie binnen de bestaande natuurwaarde.

TOETSINGSKADER

Voor de toetsing van de projecten is gekeken naar het voorkomen van de beschermde soorten die genoemd worden in de Flora en Faunawet. Deze soorten zijn opgenomen in drie tabellen met een oplopende mate van bescherming. De beschermde soorten die in Meinerswijk en de Stadsblokken zijn aangetroffen staan in de volgende tabel.

Beschermde soorten onder de Flora en Faunawet

Tabel	Soortgroep	Soort
tabel 1	Reptielen en amfibieën	Bruine kikker Gewone pad Kleine watersalamander
	Vaatplanten	Aardaker Grasklokje Grote kaardenbol Zwanenbloem
tabel2	Vaatplanten	Veldsalie Wilde marjolein
tabel 3	Amfibieën Landzoogdieren Libellen Vissen Vleermuizen	Rugstreepad Bever Rivierrombout Bittervoorn Laatvlieger Ruige dwergvleermuis Gewone dwergvleermuis Gewone grootoorvleermuis Rosse vleermuis Watervleermuis

In principe mag aan geen van de soorten in de tabellen schade worden berokkend. Het verschil in de tabellen betreft de voorwaarden waaronder dat wel mag. Bij tabel 1 gaat het om algemene soorten waarvoor, onder bepaalde voorwaarden, vrijstelling geldt. Bij tabel 2 en 3 moet vrijstelling worden aangevraagd. Tabel 3 bevat vooral soorten die ook op Europees niveau beschermd zijn.

Een tweede ingang vormt het Gelders Natuurnetwerk (GNN). Van Stadsblokken-Meinerswijk maakt circa 200 hectare deel uit van het GNN. Hiervan is reeds 140 hectare ontwikkeld als natuurgebied. De Natuurdoelstelling van de gemeente voor dit gebied gaat uit van bescherming en ontwikkeling van natuurwaarden en laat in principe geen ruimte voor andere functies tenzij compensatie wordt geboden. Deze afweging heeft binnen de vastgestelde Gebiedsvisie Stadsblokken-Meinerswijk plaats gehad.

De natuurwaarde, zoals die benoemd is in het GNN, is op twee manieren ingeschat.

Op de eerste plaats door het voorkomen van bijzondere soorten naast de soorten die genoemd worden in de Flora en Faunawet. Het gaat om soorten die de voorkomen op een Rode lijst, zeldzaam zijn of karakteristiek voor de rivierengebied.

Op de tweede plaats door het habitattype van het gebied waarin de projecten gepland zijn. Habitattypes zijn types natuurgebieden die, volgens de habitatrichtlijn van de EU, door de lidstaten beschermd moeten worden. In Meinerswijk komen vier habitattypes voor:

- Stroomdalgraslanden (habitattype 6120)
- Zachthoutoibossen (type 91EOA)
- Ruigten en zomen met moerasspirea en harig wilgenroosje (type 6430A en 6430B)
- Slikkige rivieroeveren (type 3270).

De habitattypes maken deel uit van Natura2000, een netwerk van beschermde gebieden in heel Europa. De rijksoverheid moet deze gebieden aanwijzen. Meinerswijk is niet aangewezen. Formeel kan er dan ook bij de toetsing geen beroep worden gedaan op de bescherming die de habitatrichtlijn biedt. We gebruiken de aanwezigheid van de habitattypes in dit verslag als indicatie voor de natuurwaarde van een gebied.

WERKWIJZE

Op 23 juli 2014 zijn alle projecten van het uitvoeringsplan in het veld bezocht. Op basis daarvan is beoordeeld of het project een bedreiging vormt voor de soorten die beschermd zijn onder de Flora en Faunawet en of de natuurwaarde in het geding is door bedreiging van bijzondere soorten of aantasting van een beschermd habitat.

In het volgende hoofdstuk staan per project resultaten van de toetsing van de projecten.

In een aantal gevallen is ook een suggestie gedaan om het project anders uit te voeren.

TOETSING

Algemeen aandachtspunt

Bij projecten dient de zorgplicht van de Flora en faunawet in acht te worden genomen. Dat betekent dat vlak voor de uitvoering de locatie dient te worden nagelopen en dieren dienen te worden verjaagd/ verplaatst. Werken buiten het broedseizoen is uitgangspunt.

NL3/R2 Nelson Mandelabrug

Voorstellen

1. Deels verwijderen struweel t.b.v. landschappelijke trap en zichtlijnen.
2. Laanbeplanting omvormen naar natuurlijke beplanting en overgaan naar natuurlijk beheer.
3. Verwijderen braamopslag rond bedrijven en omvormen naar natuurlijke bermen.
4. Verwijderen oevervegetatie.
5. Zichtbaar maken kop Malburgse wetering.
6. Mogelijk omvormen terrein hondenvereniging naar oobos.
7. Aanleggen voetpad naar de Praets (aansluitend bij voetpad naar stadsblokken (R1)).
8. Aanleggen trap voor voetgangers bij parkeerplaats onder brug.

In het betrokken gebied komen geen beschermde soorten voor. Ook komen er geen rode lijst of anderszins bijzonder soorten voor en maakt het geen deel uit van de GNN. Er zijn geen strijdigheden met de Flora en Faunawet die uitvoering in de weg staan.

NL4 Landschappelijke inpassing woonenclaves (Haven van Coers, De Praets, 't Heuveltje, Omgeving oude steenfabriek Elden).

De voorstellen voor de eerste drie enclaves komen neer op opschonen van de terreinen, landschappelijker inrichten en een meer natuurlijk beheer.

Er komen in deze enclaves geen beschermde soorten voor en er zijn geen indicaties voor een bijzonder natuurwaarde. Er zijn geen strijdigheden met de Flora en Faunawet die uitvoering in de weg staan.

Dat geldt **niet** voor de voorgestelde maatregelen bij de steenfabriek Elden. Hier wordt voorgesteld om vanaf het wildrooster 2500 m² vegetatie tussen de rivier en het fietspad te rooien en om te vormen tot een 'landschappelijk en open rivierenlandschap'.

In dit gebied komt Wilde marjolein voor. Dit is een beschermde soort uit tabel 2 van de Flora en faunawet. Daarnaast komen Rode lijstsoorten voor zoals Borstelkrans en karakteristieke fluviaatle soorten. Samen met de overige gebieden rond de steenfabriek is het een zeer waardevol stroomdalgrasland (habitattype 6120).

De opgaande oeverbegroeiing bestaat uit opslag van Wilgen en Meidoorn. Delen ervan vormen een dichte bosschage, andere delen bevatten verspreid bomen, het grootste deel is een open kruidenvegetatie. Deze begroeiing is op een natuurlijke wijze ontstaan en vormen, doordat ze in het overstromingsbereik van de rivier liggen, een vloedbos. Dit is een in Nederland zelden voorkomen habitat.

Het rooien zou een ernstige aanslag zijn op de natuurwaarde van dit gebied en staat haaks op de uitgangspunten van de gebiedsvisie. Om de strijdigheid met de

Flora en faunawet op te heffen wordt geadviseerd het uitvoeringsplan hierop aan te passen. Vanwege het voorkomen van beschermde soorten en het bijzondere habitat vraagt de uitvoering maatwerk in het veld en de daarbij behorende directe veldbegeleiding.

CH1 Romeinen

Voorstellen

Visualisatie van het castellumterrein met de typische kenmerken zoals poorten, zuilen en straten.

In het betrokken gebied komen de Zwanenbloem (tabel 1) en de rugstreeppad (tabel 3) als beschermde soorten voor. Het betrokken gebied bevat veel andere bijzondere soorten en ligt in een goed ontwikkeld stroomdalgrasland (habitattype 6120).

Het plaatsen van de elementen die de visualisatie vormen (schanskorven, houten poortgebouwen en indicaties van gebouwen) betreffen een betrekkelijk klein gedeelte van het hele gebied. Dit deel bevat geen bijzondere soorten die alleen daar voorkomen. De natuurwaarde van het gebied wordt door de werkzaamheden nauwelijks aangetast.

Er zijn geen strijdigheden met de Flora en Faunawet die uitvoering in de weg staan.

Wel moet bij de aanleg van de elementen van het castellum rekening worden gehouden met de natuurwaarde van het gebied.

In het algemeen betekent dat dat vegetatie zo min mogelijk wordt beschadigd en materiaal zoveel mogelijk op asfalt wordt geparkeerd. De aanvoerroutes beperken tot korte lijnen bijvoorbeeld vanaf het nieuwe fietspad. Bij maaien moet rekening mee worden gehouden met het voorkomen van de rugstreeppad door een maaihoogte aan te houden van 15 cm en geen gebruik te maken van een klepelmaaier.

Bijzondere aandacht is nodig voor de depressie die zich ter hoogte van kazemat 2 op de hoofdas van het castellum ligt. Het diepste punt daarvan bevat meestal water en is een broedplaats van amfibieën. Maatwerk is hier wenselijk.

CH2 IJsselinie

Voorstellen

1. Referentie naar de Overstortdijk.
2. Herstellen en toegankelijk maken van de tankkazematten 1, 2, 3, 4 en 5
3. Zichtbaar maken van de stelling met vierlingmitrailleur.
4. Aanleg radartoren in combinatie met uitkijktoren (R6).

De referentie naar de Overstortdijk is een minimale ingreep die geen betekenis heeft voor de natuurwaarde. Er zijn geen strijdigheden met de Flora en Faunawet die uitvoering in de weg staan.

Bij de tankkazematten, de locatie van de vierlingmitrailleur en de radartoren komen geen beschermde soorten voor en de terreinen maken ook geen deel uit van een habitattype. Er zijn geen strijdigheden met de Flora en Faunawet die uitvoering in de weg staan.

De vierlingmitrailleur ligt nu verscholen in de vegetatie, waaronder een mooi uitgegroeide wilg, en de betonnen bak is na al die jaren begroeid met een

karakteristieke mosvegetatie. Het verdient aanbeveling om niet meer struiken en bomen te verwijderen dan nodig is om een rondgang te realiseren en om de mosvegetatie in stand te houden.

CH3 Steenfabcage en R3 Steenfabriek Elden

Voorstellen

1. Terras aanleggen aansluitend bij noordwest kant van de steenfabriek.
2. Strook ten zuidoosten van de steenfabriek geschikt maken voor culturele evenementen.
3. Zoeklocatie haaghut ten zuidwesten kant van de steenfabriek.
4. Aansluitend bij haaghut lorrie plaatsen als spelement.
5. Opknappen spoordijkrestant.
6. Dijk met sluisje aan de zijde van de Drielsedijk en het sluisje in de zomerkade beter zichtbaar maken en achteruitgang tegengaan.

Op het terrein rondom het steenfabriek komt de beschermde soort Veldsalie voor (tabel 2) en een groot aantal Rode lijst- en fluviaatiele soorten, waaronder Grote centaurie, Cypreswolfsmelk en Kleine ratelaar. Het gebied is grotendeels stroomdalgrasland (habitatype 6120).

Aanleg en uitbreiding van het terras op de bestaande verharding en de uitbreiding met ca. 5 meter breed tov. de bestaande verharding aan de zuidwestzijde van de steenfabriek leidt niet tot directe schade aan beschermde planten of anderszins tot substantieel verlies aan natuurwaarde. Wel is er het risico van intensieve betreding van het aanliggende gebied met naast Veldsalie onder meer Grote centaurie groeit.

Het verdient aanbeveling om een duidelijke scheiding tussen het terras en het natuurgebied aan te brengen.

Met deze aanpassing is er geen strijdigheid met de Flora en faunawet.

De strook beoogd voor culturele evenementen aan de zuid- westzijde bevat geen beschermde soorten.

Er is geen strijdigheid van het gewijzigde gebruik met de Flora en Faunawet.

In het aangrenzende gebied komen wel bijzondere soorten voor. Het verdient aanbeveling uitloop te voorkomen door de bestaande rozenstruiken als grens te hanteren.

De zoeklocatie van de haaghut is gesitueerd ten zuidwesten van de steenfabriek. In dit gebied komen de beschermde Veldsalie voor (tabel 2) en een aantal fluviaatiele en Rode lijstsoorten. Met name is er een grote populatie cypreswolfsmelk. Er is echter een strook die min of meer afgescheiden is van het overige terrein en waarop geen beschermde of bedreigde soorten voorkomen. Het komt bovendien uit op de noordwest hoek van het spoorwegrestant. Plaatsen van de haaghut in deze strook leidt niet strijdigheid met de Flora en faunawet.

Een alternatief is plaatsing aan de zuidoostelijke kant van de steenfabriek. Dit leidt niet tot aantasting van de beschermde natuur en is beter in te passen omdat het daar kan samenvallen met een bestaand struinpad naar het spoorwegrestant.

Het verdient aanbeveling om in het terrein een definitieve keuze te maken.

Plaatsen van een lorrie als spelement bij de haaghut zal niet leiden tot strijdigheid met de Flora en faunawet.

Op het spoorwegrestant komt Veldsalie voor. Bij een zorgvuldig uitvoering moet het mogelijk zijn om een deel in takt te laten. In dat geval is er bij dit project geen strijdigheid met de Flora en faunawet.

In de keermuur van het spoorwegrestant zitten de nesten van een aantal bijzondere graafbijen. Vrijmaken van de muur door verwijderen van de vegetatie vormt geen bedreiging daarvan. Het verdient wel aanbeveling om de muur zelf zoveel mogelijk in de huidige staat te houden.

CH4 De Praets en landhoofd schipbrug

Voorstellen

1. Terugbrengen van het landhoofd/schipbrug in de originele staat.
2. Verplaatsen van het ponton dichterbij naar het landhoofd.
3. Plaatsen jachtpaal en knolsluis
4. Verbeelding van de voormalige loop van de Grift bij de monding van de Rijn.

In het gebied komen geen beschermde of bijzondere soorten voor. Ook anderszins heeft het gebied geen hoge natuurwaarde.

Er zijn geen strijdigheden met de Flora en Faunawet die uitvoering in de weg staan.

R1 Aanvullingen op het recreatieve netwerk

Voorstellen

1. Aanleg extra struinp pad van de Stadsblokken naar de Praets (samenhang met R2).
2. Aanleg van extra struinp pad van het castellumterrein naar de Meginhardweg.
3. Aanleg extra struinp pad langs de Drielse dijk met een planken bruggetje.
4. Struinp pad tussen de kazematten 3 en 4.
5. Drie informele trappen nabij struinp pad doorlaatwerk.
6. Plaatsing van circa 20 banken en fietsparkeervoorziening.

De eerste drie punten zijn een uitbreiding van de al geplande struinpaden. Het betreft gemaaide graspaden. Er komen geen beschermde soorten voor.

Er zijn geen strijdigheden met de Flora en Faunawet die uitvoering in de weg staan.

De kazematten 3 en 4 van het struinp pad uit punt 4 grenzen aan een waardevol zachthoutoobos waarin onder meer de habitatsoort Tonghaarmuts is een gevonden. Als het pad niet door het bos zelf loopt, is er echter geen strijdigheid met de Flora en faunawet.

De informele trappen en de banken beslaan een betrekkelijk klein oppervlak en liggen niet op plaatsen met beschermde soorten. Ook hiertegen zijn er op grond van de Flora en faunawet geen bezwaren.

R2 Aantrekkelijk maken van entree onder Nelson Mandelabrug

Zie NL3

R3 Steenfabriek Elden

Zie CH3

R4 Speelaanleidingen

Er liggen geen concrete voorstellen die beoordeeld kunnen worden

R5 Bijzondere plek Haven van Coers

Voorstellen

Inrichten verblijfplaats/picknickplaats aan de rivier.

In het betrokken gebied komen geen beschermde of bijzondere soorten voor. Ook anderszins heeft het gebied nu geen hoge natuurwaarde. Er zijn geen strijdigheden met de Flora en Faunawet die uitvoering in de weg staan.

R6 Uitkijktoren

Zie CH2.

R10

Aanvullende parkeerplaats en bushalte

Er zijn geen strijdigheden met de Flora en faunawet die de uitvoering in de weg staan.

Conclusie

De meeste projecten kunnen zonder strijdigheid met de Flora en faunawet worden uitgevoerd.

Op enkele onderdelen is aanpassen van de uitvoering nodig, om deze mogelijk wel strijdig zijn met de Flora en faunawet, namelijk

- het rooien van de oevervegetatie tussen het veerooster en de steenfabriek Elden en
- zoeklocatie haaghut achter de steenfabriek Elden.

Met een andere wijze van uitvoering en een verplaatsing van deze zoeklocatie is strijdigheid met de Flora en faunawet wet op te heffen.